

w hali ubojowej, charakteryzuje się niepełnym wykrwawieniem mięsa oraz, że cechy makroskopowe słabszego wykrwawienia tych tusz są na tyle niewyraźne, że są nie wykrywane oraz nie brane pod uwagę przy badaniu poubojowym. Fakt ten może w poważnym stopniu rzutować ujemnie na wartość technologiczną tusz mięsnych jako surowca w przetwórstwie, zwłaszcza przy produkcji szynek konserwowych i bekonów.

6. Reasumując wartość opisaną metody przy określaniu poziomu wykrwawienia mięsa można stwierdzić, że metoda ta pozwala na obiektywne i łatwe odróżnienie mięsa wy-

krwawionego prawidłowo od mięsa wykrwawionego niedostatecznie.

Jednocześnie z przeprowadzonych badań wynika, że jako wartości graniczne dla mięsa prawidłowo wykrwawionego, sugerowane dla przebadanych mięśni, w zasadzie w dniu uboju, mogą być przyjęte ilości czerwonych krwinek w soku mięsnym podane w tab. 3.

Piśmiennictwo

1. Engdahl B. O.: Deutsche Tierärztliche Wochenschrift 7/3, 66, 1955.
2. Ogilewski L.: Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu (Weterynaria) Nr 6, 85, 1956.

Adres autora: dr Marcin Szule, Warszawa, ul. Bielańska 3 m 25.

BARBARA DRZEWIŃSKA, MIKOŁAJ WILCZYŃSKI
Białystok

Obserwacje nad tuczem gęsi w tuczarniach i rzeźniach drobiu CZPJD*) na terenie województwa białostockiego

Według danych dostarczonych przez rzeźnie i tuczarnie drobiu CZPJD na terenie woj. białostockiego wynika, że wskaźniki gospodarcze tucz gęsi w ciągu ostatnich lat mają tendencję spadkową. Dotyczy to szczególnie rzeźni i tuczarni drobiu w Suwałkach, gdzie spadek ten zarysowuje się już od 1960 r. Niemniej i w innych rzeźniach i tuczarniach woj. białostockiego przyrosty tucz w 1963 r. są dużo niższe niż w latach ubiegłych. Obrazuje to tab. 1.

Tab. 1

	Rok	PJD Białystok	PJD Suwałki	PJD Prostki
skupiono szt.	1960	105.644	73.519	70.974
	1961	112.675	72.803	69.110
	1962	76.009	59.219	63.316
	1963	65.483 (do 28.XI)	61.863 (do 28.XI)	44.801 (do 20.X)
padło szt.	1960	3.765 (3,56%)	1.131 (1,54%)	1.772 (2,5%)
	1961	1.568 (1,39%)	396 (0,51%)	1.078 (1,25%)
	1962	1.053 (1,38%)	552 (0,93%)	771 (1,25%)
	1963	1.025 (1,56%) do 28.XI	143 (0,23%) do 28.XI	638 (1,4%) do 20.X
przyrost %	1960	13,6%	6,45%	14,4%
	1961	11,8%	3,8%	7,6%
	1962	17,4%	1,7%	10,28%
	1963	2,4%	ca 1,0%	3,9%

Mimo że w omawianym okresie we wszystkich tuczarniach występuje wyraźne zmniejszenie strat wskutek upadków gęsi, brak jest należytego przyrostu żywej wagi w okresie tucz. Procentowy wskaźnik przyrostu wagi gęsi tuczonych maleje z roku na rok (Suwałki) i w niektórych przypadkach występują nawet dość duże ubytki wagi w okresie tucz.

Dyrekcje zakładów i weterynaryjne inspektoraty sanitarne przy rzeźniach i tuczarniach drobiu, szukając przyczyn tego stanu, zwrócili uwagę na licznie występujące ogniska nekrotyczne w wątrobach u gęsi. Temu też zaczęto przypisywać niepowodzenia tucz. W związku z tym, postanowiono przeprowa-

dzić obserwacje nad zdrowotnością, tuczem i ewentualnymi wynikami poubojowymi gęsi we wszystkich trzech tuczarniach i rzeźniach drobiu woj. białostockiego w następujący sposób:

1) w każdej z tuczarni poddać obserwacji grupę gęsi od 500 do 1.000 sztuk,

2) gęsi lokować w kojcach wg miejsca pochodzenia i daty zakupu,

3) na każdą partię o wspólnym pochodzeniu założyć metryczkę i określić: a) numer kojca, b) datę wstawienia, c) miejsce pochodzenia, d) ilość sztuk, e) wagę wstawienia.

4) w każdej partii bezpośrednio po wstawieniu, następnie w tydzień, dwa ewentualnie trzy po wstawieniu dokonywać ubojów diagnostycznych, notując szczegółowo stwierdzone zmiany poubojowe,

5) sztuki padłe i uboje z konieczności dokładnie ewidencjonować, z uwzględnieniem przyczyn i zmian poubojowych,

6) gęsi poddane obserwacji nie powinny być w niczym „faworyzowane”.

Poczynione obserwacje i ustalenia oraz otrzymane wyniki miały dostarczyć danych do wyciągnięcia wniosków:

1) w jakim odsetku stwierdza się ogniska nekrotyczne w wątrobach,

2) czy ogniska nekrotyczne w wątrobach rzutują na przyrost w tucz,

3) czy ogniska te powstają na placu tucz, czy też w takim stanie gęsi są skupywane,

4) stwierdzenie ewentualnej lokalizacji w terenie gęsi z występującymi ogniskami nekrotycznymi,

5) czy ogniska nekrotyczne występują wyłącznie w wątrobach,

6) czy wszystkie ogniska są etiologicznie identyczne, czy też można stwierdzić ich różnorodność,

7) szybkość narastania ognisk nekrotycznych i ewentualnego zakażenia środowiska.

Wstawione do obserwacji gęsi we wszystkich tuczarniach miały identyczne warunki. Wstawione zostały na słomę do drewnianych kojców, były niepodskubane, o kondycji średniej. Żywienie i pielęgnacja nie odbiegały niczym od żywienia i pielęgnacji innych gęsi na placu tucz. Jedyną różnicą było to, że w PJD Suwałki i Białystok gęsi przed wstawieniem poddane były selekcji (jak wszystkie inne gęsi na placu) natomiast w PJD Prostki wstawiono do obserwacji gęsi bez selekcji.

*) Centralny Zarząd Przemysłu Jajczarsko-Drobiarskiego.

Tuczarnia i rzeźnia drobiu w Białymstoku

W dniu 11.X.1963 r. wstawiono na obserwację 488 sztuk gęsi, ogólnej wagi 2.012,5 kg pochodzących z 9 gminnych spółdzielni. Pierwszego uboju diagnostycznego dokonano w dniu 12.X.1963 r. Z każdej partii ubito po 2 sztuki, tj. 18 szt. o wadze 76 kg. Tylko u jednej gęsi stwierdzono w wątrobie pojedyncze ogniska nekrotyczne oraz u znacznej ilości gęsi niezbyt jelit. Tuszki były dobrze umięśnione (waga średnia przy uboju 4,2 kg). Drugi ubój diagnostyczny przeprowadzono dnia 21.X.1963 r. Ubito 18 szt. (po dwie z każdej partii) o łącznej wadze 85 kg. Ognisk nekrotycznych w wątrobach nie stwierdzono, jednak prawie u wszystkich gęsi stwierdzono niezbyt jelit. W czasie drugiego uboju diagnostycznego zwrócono uwagę na wielkość i wygląd wątrób. Były one duże, jędrne, o zabarwieniu mlecznej czekolady, wagi około 0,20 kg każda.

Trzeci ubój diagnostyczny, a zarazem ostateczny, dokonany został dnia 28.X.1963 r. Ubojowi poddano 452 sztuki, wagi 1.905,6 kg. U 10 gęsi stwierdzono po uboju pojedyncze ogniska nekrotyczne w wątrobach oraz u znacznego odsetka niezbyt jelit. Wątroby ubitych gęsi były małe, wiotkie o pomarszczonej torebce. Średnia waga wątrób około 0,07 kg. W żołądkach nie stwierdzono resztek pokarmu, zwrócono natomiast uwagę na intensywne, zielone zabarwienie błony śluzowej żołądka oraz znajdujące się tam żwirku. Należy przypuszczać, że zabarwienie to pochodziło od żółci, która poprzez ruchy antyperystaltyczne przedostała się do żołądka.

Upadków, ani też ubojów z konieczności w grupie obserwowanej nie było.

Na podstawie obserwacji poczynionych w PJD Białystok wyciągnięto wniosek, że przy dalszych obserwacjach należy zwrócić uwagę na średnie wagi wątrób oraz równomierność przyrostu gęsi tuczonych, tj. przeprowadzanie kontrolnego ważenia w okresie tuczu.

Tuczarnia i rzeźnia drobiu w Suwałkach

Do obserwacji wzięto 788 sztuk gęsi wagi 3.513,5 kg, pochodzących z 14 gminnych spółdzielni. Gęsi wstawiono w dniach 22—28.X.1963 r. Pierwszy ubój diagnostyczny dokonany został dn. 29.X.1963 r. Ubojowi poddano 43 sztuki gęsi wagi 214,5 kg. U trzech gęsi stwierdzono w wątrobach pojedyncze ogniska nekrotyczne oraz u znacznego odsetka niezbyt jelit. Tuszki dobrze umięśnione. Średnia waga wątrób 0,15 kg.

Drugi ubój diagnostyczny dokonany został w dniu 5.XI.1963 r. Ubojowi poddano 48 sztuk wagi 251,5 kg. Pojedyncze ogniska nekrotyczne stwierdzono u 5 gęsi. Średnia waga wątrób 0,085 kg.

Trzeci ubój diagnostyczny, a zarazem ostatni dokonany został w dniu 11.XI.1963 r. Ubojowi poddano 691 sztuk gęsi wagi 2.960 kg. Średnio liczne ogniska nekrotyczne stwierdzono u 14, pojedyncze natomiast wystąpiły u 17 szt. gęsi. Średnia waga wątrób — 0,073 kg.

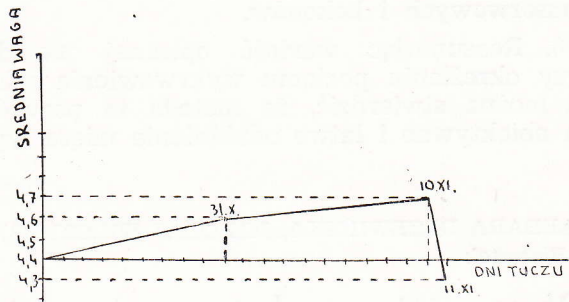
W grupie poddanej obserwacji upadków nie było. Ubojowi z konieczności poddano 6 gęsi wagi 27 kg, jako nienadających się do dalszego tuczu. W okresie tuczu dokonano dwukrotnego ważenia obserwowanej grupy. Średnia waga gęsi kształtowała się następująco w poszczególnych okresach (tab. 2).

Tab. 2

Tuczarnia	Średnia waga wstawienia w dniu 22—28.X kg	Średnia waga kontrolna 31.X kg	Średnia waga kontrolna 10.XI kg	Średnia waga po głodzeniu i kąpielii 11.XI kg
Suwałki	4,4	4,6	4,7	4,3

Jak wynika z tabeli 2, przyrost na wadze przebiegał prawidłowo. Gęsi systematycznie przybierały na wadze. Duży spadek na wadze dał się zauważyć pomiędzy 10—11.XI, tj. ostatnim dniem tuczu przed głodzeniem i kąpielą, a wagą po głodzeniu i kąpielii (ubytek na wadze 9,74%).

W grupie poddanej obserwacji uzyskano 1,7% strat na wadze. Gdyby wątroby przy uboju końcowym posiadały wagę wątrób uzyskaną przy pierwszym uboju diagnostycznym straty zmniejszyłyby się do 0,1%.

Wykres przyrostu wg wag kontrolnych w czasie tuczu w PJD Suwałki.

Tuczarnia i rzeźnia drobiu w Prostkach

W dniach 22—25.X.1963 r. wzięto do obserwacji 850 sztuk gęsi o łącznej wadze 3.700 kg, pochodzących z 4 gminnych spółdzielni. Przeprowadzane zgodnie z założeniami uboje diagnostyczne wykazały występowanie w wątrobach gęsi bardzo licznych ognisk nekrotycznych. Stwierdzono również ogniska nekrotyczne w śledzionach.

Zmiany w płucach przemawiające za aspergilozą stwierdzano w czasie pierwszego i drugiego uboju kontrolnego. Nieżyty jelit występowały u znacznego odsetka obserwowanych gęsi.

Miejsca pochodzenia gęsi z bardzo licznymi ogniskami nekrotycznymi w wątrobach przedstawia tabela 3.

Tab. 3

Nazwa G S	I ubój kontroln. 29.X.1963 r.			II ubój kontroln. 5.XI 1963 r.			III ubój ostat. 26.XI 1963 r.		
	szt.	stwierdzone b. licz. ogn. nekrotyczne	%	szt.	stwierdzone b. licz. ogn. nekrotyczne	%	szt.	stwierdzone b. licz. ogn. nekrotyczne	%
Stawiski	4	3		3	3		82	21	
Przytuły	10	9		10	7		213	105	
Kupiski	7	7		8	6		215	65	
Jedwabne	10	7		8	7		208	99	
Razem	31	26	83,9	29	23	79,3	718	390	54,3

Z grupy poddanej obserwacji w Prostkach padło 7 gęsi. Sekcyjnie stwierdzono aspergilozę, niezbyt jelit i amidostomatozę. Ogólna waga padłych sztuk wyniosła 22,2 kg, co stanowi na sztukę średnio 3,2 kg. Ubojowi z konieczności poddano 65 gęsi wagi 208,9 kg. U 29 szt. stwierdzono po uboju liczne i średnio liczne ogniska nekrotyczne w wątrobach. Ubojowi z konieczności poddano ptaki najstarsze, charłaczce, wyselekcjonowane z kojców, jako nie nadające się do dalszego tuczu. Średnia waga wątrób 0,106 kg w czasie I uboju kontrolnego spadła w końcowym uboju do 0,068 kg.

Ogółem uzyskano 3,25% strat w okresie tuczu. Gdyby wątroby przy uboju końcowym posiadały

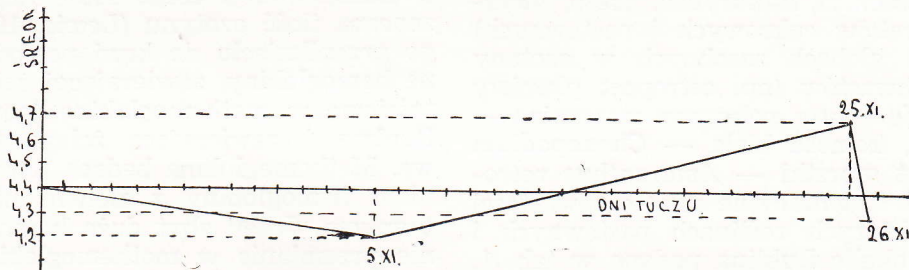
wagę wątrób uzyskaną przy pierwszym uboju diagnostycznym — to procent strat zmniejszyłby się do 2,4%.

W okresie tuczu dokonano dwukrotnego kontrolnego ważenia całej obserwowanej grupy. Średnia waga gęsi kształtowała się w poszczególnych okresach następująco (tab. 4):

Tab. 4

Tuczarnia	Średnia waga wstawienia 22—25.X kg	Średnia waga kontrolna 5.XI kg	Średnia waga kontrolna 25.XI kg	Średnia waga po głodzie i kąpeli 26.XI kg
Prostki	4,4	4,2	4,7	4,3

Analizując powyższą tabelę można stwierdzić, że gęsi w pierwszym okresie tuczu straciły na wadze. Stan ten można do pewnego stopnia tłumaczyć aklimatyzacją, bądź też przebiegiem jakiegoś procesu chorobowego. W tym to okresie stwierdzono w kojach dużo gęsi słabych, nie rokujących właściwego przyrostu. W związku z tym wyselekcjonowano 65 szt. i poddano ubojowi z konieczności. Po 34 dniach waga gęsi wynosiła 4,7 kg. Poprzez głodzenie i kąpiel gęsi straciły 6,8% przyrostu.

Wykres przyrostu wg wag kontrolnych w czasie tuczu w PJD Prostki.

Wnioski:

1. Procent oraz nasilenie występowania ognisk nekrotycznych w wątróbach u gęsi w ciągu okresu tuczu podaje tab. 5.

Tab. 5

Zakład	I ubój	Nasilenie	II ubój	Nasilenie	III ubój	Nasilenie
Białystok	5,5%	pojed.	—	—	2,2%	pojed.
Prostki	83,9%	b. liczn.	79,3%	b. liczn.	54,3%	średn. liczn.
Suwałki	6,9%	pojed.	10,4%	pojed.	4,5%	pojed.

2. Pojedyncze ogniska nekrotyczne, które stwierdzono w PJD Białystok i Suwałki nie mogą byćbrane pod uwagę, jako przyczyny niepowodzenia w tuczu. Bardzo liczne ogniska w PJD Prostki między innymi przyczynami, prawdopodobnie rzutowały na wielkość przyrostu.

3. Ogniska nekrotyczne w wątróbach nie powstają na placu tuczu. Problem ten istnieje już w terenie, potwierdzeniem czego było stwierdzanie tych ognisk przy pierwszych ubojach kontrolnych.

4. Wg przeprowadzonych obserwacji największa ilość gęsi z ogniskami koncentruje się w powiatach Łomża i Kolno. Równocześnie należy podkreślić, że gęsi tych rejonów cechują się późnym dojrzewaniem i specyficzną budową ciała (wydłużony tułów, słabe umięśnienie, wystający mostek).

5. Przy dużym nasileniu ognisk nekrotycznych w wątróbach występują one także w śledzionach.

6. Występujące w wątróbach ogniska nie są jednokowe. Dają się zauważyć ogniska od wielkości łebka szpilki do wielkości grochu, barwy żółto-kremowej, połyskujące, twarde, łatwo wyluskujące się z otaczającej tkanki. Ognisk takich jest stosunkowo mało i wg badań bakterioskopowych są one pochodzenia gruźliczego. Przy uboju końcowym w PJD Prostki ogniska takie stwierdzono w trzech przypadkach, co stanowi 0,4%. Niezależnie od tego, w znacznie większym nasileniu stwierdza się drobne ogniska matowe, szarawe, wielkości od ukłucia do łebka szpilki. Przyczyna powstawania tych ognisk nie jest wyjaśniona, gdyż przeprowadzane w WZHW badania bakteriologiczne dały wynik ujemny.

7. Jak wynika z tabeli 5 nie stwierdza się w okresie tuczu zwiększania się odsetka gęsi z ogniskami nekrotycznymi, jak również nie stwierdza się nawstawiania tychże ognisk w wątróbach. Obserwacje w czasie końcowego uboju wskazują raczej na zanikanie tych ognisk. Szczególnie jaskrawo zarysowało się to przy przedłużonym okresie tuczu w PJD Prostki. Ogniska te stały się jakby zatarte, gorzej widoczne i mniej liczne. Reasumując powyższe, należałoby stwierdzić, że niepowodzenie w tuczu występuje na skutek szeregu czynników:

a) niskie przyrosty, a nawet straty na wadze, zanotowane zostały szczególnie na początkach sezonu. Skup w roku bieżącym rozpoczęty został od I.VIII,

to jest miesiąc wcześniej niż w latach ubiegłych. Mroźna i przeciągająca się zima, a tym samym opóźnione legi spowodowały, że skupowano materiał niedojrzały, nie nadający się do tuczu,

b) najwyższe niepowodzenie w tuczu zarysowało się w momencie dużej tolerancji przy skupie gęsi. Z chwilą zaostrenia selekcji sytuacja uległa znacznej poprawie,

c) na wielkość wątrób zwrócono uwagę przy kolejnych ubojach kontrolnych. Stwierdzono systematyczne pomniejszanie się ich wagi (tab. 6).

Tab. 6

Zakład	I ubój		II ubój		III ubój	
	data	waga wątr.	data	waga wątr.	data	waga wątr.
Prostki	29.X	10,6 dkg	5.XI	8,1 dkg	26.XI	6,8 dkg
Suwałki	29.X	15,0 dkg	5.XI	8,5 dkg	11.XI	7,3 dkg

Jak wynika z tabeli 6, straty te, na pozór znikome, w sumie jednak poważnie rzutują na ogólny procent przyrostu,

d) duży odsetek występowania nieżyty jelit w ciągu całego okresu tuczu ma duży wpływ na przyswajanie a tym samym na przyrost wagowy.

Adres autorki: lek. wet. Barbara Drzewińska, Białystok, ul. Łąkowa 16 m. 78.